

Bihariné Asbóth Emőke

Kapcsolattartás külső munkatársakkal. A riport készítésének elemei

 NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:

A médiaszerkesztőségekben újságírói tevékenységek ellátása

A követelménymodul száma: 1555-06 A tartalomlem azonosító száma és célcsoportja: SzT-019-50

KAPCSOLATTARTÁS KÜLSŐ MUNKATÁRSAKKAL. A RIPIORT KÉSZÍTÉSÉNEK ELEMEI

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Ön egy regionális hírlap külsős munkatársa egyéni vállalkozóként. Megbízását 3. hónapja kapta. Feladata a régió két egymással szomszédos kistérségének eseményeiről való általános tudósítás, események leírása. Ön az egyik érintett kistérség állandó lakója. Első munkahelye az egyik kistérségi városban volt, művelődésszervezői munkakör betöltését látta el 5 éven át. Személyes-, családi-, baráti-, és munkahelyi kapcsolatokat ápol az érintett két kistérségben. A folyamatos hírszerkesztés és riportkészítés mellett azt a feladatot kapta, hogy készítsen egy három részből álló riportsorozatot a két kistérség kulturális életének meghatározó személyiségeiről. A riportok időtartama alkalmanként 10 perc. Használjon korábbi dokumentumokat, abból megjeleníthet részleteket pontos forrás meghatározással. A riportsorozat elkészítésére 3 hónap felkészülési és végrehajtási időt kapott.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

BEVEZETÉS

Óriási előnyt jelent Önnek, ha közvetlen, személyes kapcsolata van a nyomtatott- és az elektronikus sajtó munkatársaival az érintett megbízási területen. Jó esélye van arra, hogy "versenytársai", kollégái sajtóbéli megjelenéseit nyomon követhesse a médiákban. Feladatait azonban ez a tényező csak ösztönözheti, hiszen a megbízásokat teljesíteni szükséges és nem szeretne lemaradni, bizonyítási vágyat érez. Feladata teljesítéséhez megkeres minden olyan létező, vélt, vagy kialakításra váró kapcsolatot, melyből meríthet, mely első gondolatra csak egy szálát jelenthet, de törekszik a kiaknázására a cél érdekében. Felelősen gondolkodik. Nem vár el olyan támogatást sem információ szolgáltatás esetében, sem megoldás sugallásában, melyben nincs részfeltáró tevékenysége. Miért fogad el mégis külső munkatársi ösztönzést, információ-halmazt, vagy információhoz jutási utat? Biztonságosabbnak véli a megoldást, a teljesítést, ha van lehetősége külső észrevételekre, kapcsolatokból származó információkra utalni.

Folyamatosan figyeli a média világában a hasznosítható eseményeket és információkat a rendelkezésére álló vagy saját elérhetőségei alapján a sajtótermékekből való választással saját írói szabadsága, stílusa, motívumai alapján. Csatornákon keresztül válogat, szelektál, figyelembe véve a szakmai előírásokat. Mérlegel, dönt a lehetőségek közül. Információkat gyűjt, és tájékozódik az aktualitásokról, a közvéleményt érdeklő problémákról. Olvas, rádiót hallgat, televíziós hírcsatornák műsoraiban elmélyed, tallóz az interneten, az aktuális események háttéréről, valóságalapjáról anyagot gyűjt.

Kollégáival megbeszéli az információkkal kapcsolatos dolgokat.

Saját írói szabadságát előtérbe helyezve, stílusát megőrizve arra törekszik, hogy ne befolyásolja alkotását a médiából korábban megismert vélemények, anyagok.

KAPCSOLATTARTÁS KÜLSŐ MUNKATÁRSAKKAL

A bevezetőben utaltunk a kapcsolatépítésre, mely egy sajtó, ill. bármilyen médiában dolgozó munkatárs számára elengedhetetlenül fontos. A nyomtatott és elektronikus sajtóban megbízással rendelkezők folyamatosan építik fel kapcsolatrendszerüket hasonló munkakörben dolgozó szakemberekkel. Munkakapcsolatuk alkalmi vagy folyamatos, munkakörükhöz vagy aktuális megbízásukhoz illeszkedően. Lényeges, hogy a kapcsolatok információs alapon létesüljenek és maradjanak fenn.

Az újságírókkal való hatékony együttműködés alapja a kétoldalú kapcsolat, a korrekt kommunikáció. E kapcsolatrendszerben mindkettőnek az általános emberi normák és a szakmai etika szerint kell végeznie feladatát. A kolléga munkáját nem szabad fel, ill. kihasználni. Idézni kizárólag forrásjelöléssel lehetséges. Azért van erre elengedhetetlenül szükség, mert a sajtópiac sokszínűbbé válásával összehasonlításokat, elemzéseket szükséges megtenni.

Nagyobb szerkesztőségekben foglalkoztatnak olyan munkatársakat, akik reklám- és PR-tevékenységükkel közvetve befolyásolják az írott vagy elektronikus média arculatát és példányszámát, nézettségi fokát. E háttéranyag-készítő, információgyűjtő és előkészítő munkát végző munkatársak rendkívül fontos feladatot teljesítenek a szerkesztőségekben. A riportot készítő munkatársak ők a "jobb kezei".. Ilyen előkészítő, információgyűjtő, esetleg még elemzést is végző munkatárs óriási érték a szerkesztőségekben. Sajnos ilyen munkatársak foglalkoztatására igazán csak országos vagy nagyobb költségvetéssel rendelkező médiumnak van esélye, esetleg olyan cégeknek, akik más jövedelmező gazdasági tevékenységet is folytatnak. Kisebb hatókörű hírközlő szervek ezernyi elvárással választják ki munkatársaikat. Megítélésük a közvélemény által éppen ezért gyakorta negatívabb.

A kisebb hatókörű-, költségvetési- és egyéb működési forrásokkal rendelkező médiumok is törekszenek arra, hogy részt vegyenek különféle PR-rendezvényeken, az ott tapasztaltakat elemelve hasznosíthassák munkájuk során. Itt is kialakíthatnak külső kapcsolatokat, melyet kamatoztathatnak munkájuk során.

1. ábra. sajtótájékoztató¹

Próbálnak tájékozódni a tárolt információhalmazban, hogy azt friss információk birtokában tudják hasznosítani közleményeikben, riportjaikban. Nehéz helyzetben vannak azok a szerkesztőségek, ahol a fent említett okok (financiális, költségvetési hiányok) miatt a munkatársakra többféle feladat elvégzése hárul. Ilyen esetekben gyakran előfordulhat tárgyi, elemzési tévedés. Nincs megfelelő felkészülési és információgyűjtési idő, amit azonban nem lehet magyarázatként elfogadni. Ezekben az esetekben a hiteltelen, kellőképpen nem alátámasztott riportok után is vállalni kell a felelősséget. Mit is lehetne javasolni az ilyen esetekben? Ne közöljenek olyan riportokat, melyekről nem tájékozódnak széleskörűen, nincs megfelelő tényinformáció.

Minden olyan vállalkozásnak, intézménynek, mely médiaszerepet, nyilvánosságot vállal, szüksége van médiaszakemberekre, ismernie kell a működésére vonatkozó jogszabályokat, rendelkezéseket, mivel ezek hiányában adott esetben szembesülnie kell a jogsértésekkel. A telefonos tájékoztatás helyett egyre inkább más formát választanak, mivel a telefonos információnyújtás idején nagy az elhallás veszélye. A tájékoztatás történhet levélben, meghívóval vagy sajtóközleményben, sajtókonferencián. A PR munkatársak is kialakítják a sajtókapcsolataikat, tehát gyakran ők kezdeményezik a kapcsolat létrejöttét.

Az újságírók alapvetően a legfontosabb munkatársi kapcsolatokat a sajtóinformatikusokon, PR munkatársakon keresztül tartják, valamint a külső tudósítókkal, fotós munkatársakkal.

Sajtóinformatikus

¹ www.parameter.sk/rovat/belfold/2010/06/05/

Feladatai között szerepel informatikai kapcsolatok felépítése a hír-és információforrások, illetve a szerkesztőségek között. Alátámasztja az újságírás, riportkészítés hitelességét naprakész, tényfeltáró információkkal. Rendszeres kapcsolatot tart és konzultál a szerkesztőkkel, részt vesz a sajtótájékoztatókon, értekezleteken. Ténydokumentációkat vagy tényfeltárásokat gyűjt, elemzi azokat, feldolgozza, és az újságírók, a műsorkészítő/k rendelkezésére bocsátja. Adatbázist, dokumentációtárat készít, ill. kezel, hogy azok hivatkozási alapul szolgálhassanak hasonló tényfeltárások, riportok esetén. Gondozza a sajtó-média adatbázist (gyűjti, kutatja, tárolja, rendezi, aktualizálja az információt), adatbázisbéli kutató munkájával háttér-, és tényanyagokat, olyan dokumentációs összeállításokat készít, melyből esemény összefoglalók, életrajzok, kronológiák állíthatók össze. Mindezzel elősegíti az objektív tájékoztatás hiteles megvalósulását.

2. ábra. sajtóinformatikus²

A riportok tényközlő vagy feltáró esete utáni reklamációra azonnal be tudja mutatni a hivatkozásra felhasznált forrást.

A PR munkatárs

Ritka esetben tud PR munkatársat foglalkoztatni szerkesztőség, ezért nagyon nagy segítséget jelent a riporter számára, ha rendszeres kapcsolatot tud kiépíteni külsős PR munkatárssal, aki

- ismeri a személyes, csoport-, és tömegkommunikáció főbb csatornáit, eszközeit,
- az információgyűjtés és rögzítés főbb csatornáit,
- kapcsolata van szervezetrészlegekkel, külső kivitelezőkkel,
- részt vesz közvélemény-kutatásokban, azok elemzésében, PR-programok kidolgozásában,
- ismeri és használja a modern kommunikációs eszközöket,
- képes közreműködni események, rendezvények szervezésében,

² www.arancypico.hu/.../rolunk_munkatarsak

- tud háttéranyag előkészítésében közreműködni,
- ismeri a sajtókapcsolatok kialakításának elveit, módszereit, és ápolni tudja őket,
- képes háttéranyagok előkészítésére.

Külső munkatárs

A szerkesztőségek többsége foglalkoztat külső munkatársakat. A szerkesztőségek e lehetőséget és annak feltételeit is rögzítik a Szervezeti és Működési Szabályzatukban.

A riporternek eseményektől függően szüksége van külső munkatársakkal való kapcsolat építésére és annak ápolására. A kapcsolatokat kölcsönösségi elven, kölcsönösen előnyös, információ alapú módon érdemes kiépíteni.

E kapcsolatokat konkrét riportok készítése idején tudják hasznosítani. Pld. egy nagyobb területet érintő tény feltáráshoz részanyagok készítését kérhetik, vagy hasonló esetről már megjelent riport előzményeiről kért információk, stb.

Tanulni egymástól, módszereket, stílust megbeszélni, és építkezni egymásra utaltságból, a másik kolléga ismeretanyagát hasznosítani.

A fotósokra fotó melléklésének kérése idején van szükség.

A RIPORT KÉSZÍTÉSÉNEK ELEMEI

Előjáróban érdemes tisztázni, hogy gyakran összetévesztik a riportot az interjúval, tudósítással.

Az interjú a gondolatról, a szubjektív, vagy akár objektív véleményről, és a személyiségről igyekszik képet adni, sajátos párbeszédese formája az információk közlésének.

A riport

A riport, mint sajtóműfaj Magyarországon a kiegyezés utáni évtizedekben jelent meg. Nagy szerepe volt kialakulásában az üzleti úton megjelenő hírlapoknak, melyek az olvasói igények kiszolgálására törekedtek, ellentétben a pártokhoz kötődő, nevelő-vezető szerepű lapokkal.

A riport egy sajtóműfaj, valós tényeket, összefüggéseket összegez, személyes hangú. Hitelesen mutat be eseményeket létező helyszínekkel és emberekkel. Az újságírói műfajok közül a riport áll legközelebb az irodalomhoz. Eszközei mélyen hasonlatosak a novellával. Igazi különbség a két műfaj között: a novellában fiktív elemek jelennek meg, a riport viszont alapvetően tényeket és összefüggéseket tartalmazó, személyes hangú sajtóműfaj. A riportban bizonyos történés, cselekvés, részvétel, sztori, az ember a fő elem. A riport a valóságról szól, valós személyek megnyilatkozása által, mely az újságíró személyiségén keresztül tükröződik, és a szerzőt köti a tényyszerűség. A riport keresi a történések okait, hátterét.

A riportnak témaköre van, kulisszatitkai, ami napvilágra kerül a megszólalás idején az ember által, a riporter kérdéseire válaszolva, vagy annak sugallatára. Mindig a valóságról szól, az adott társadalmi helyzetben. Tényszerűen. A riporter az értékelést az olvasóra bízta.

3. ábra. újságolvasó³

Szeretnénk irodalmi meghatározást adni a riport fogalmára. Nem is annyira egyszerű, kedves Hallgatók! Talán a legpontosabb Mikszáth Kálmáné:

"A riport az egyetlen, mely a maga eredeti természetességében folyik. Legközvetlenebb rajzolata a valóságnak, s azon felül szabad és független a szabályoktól. A riporter közli velünk a nyers eseményt, felvonultatja az abban részt vett fő és mellékalakokat anélkül, hogy kénytelen volna életfolyamatukból többet nyújtani, mint amennyit az esemény megértése kíván." (A Noszty fiú esete Tóth Marival c. regényének utószavából)

A riport fajtái

A riport fajtáit nehéz elkülöníteni, mivel sok esetben érzékelhető összefonódás a témákban, az információközlésekben. Műfaja is komplex, átmenet a tényközlés és véleményközlés között.

³ feltolt.blogspot.com/2005/12/3

Esemény riport: Szólhat rendkívüli eseményekről, ilyenkor a helyszíni tudósítások keltik fel a legnagyobb érdeklődést, mely gyorsriportnak is minősíthető, hiszen az azonnali híradáshoz nincs elegendő háttéranyag. A klasszikusan megfogalmazott hírek helyett egy érzékletes leírás jelenik meg a riportok által. Gyakran érezhető eseményriportok esetén átmenetet a tudósítás felé. A riporter felelőssége a műfaj tisztaságának betartása.

4. ábra. árvíz⁴

Tényfeltáró riport: A riport e fajtája megpróbálja feltárni különleges események hátterét. Szólhat tényfeltárásról, oknyomozásról, politikai-, társadalmi-, pénzügyi korrupcióról, azok okairól. Összetett jelenségeket mutat be sokoldalúan. Hatásuk néha megrázóan érinti a befogadót.

⁴ www.kelethir.hu/.../6183

5. ábra. gyermekszegénység⁵

Szociografikus riport: Szólhat élethelyzetekről, döntésekről, közérdeklődésre számot tartó tettekről, ezerféle emberi sorsról, életutak megismeréséről. Felhasználhat irodalmi eszközöket. Emberi gondokat tár fel.

A riportnak hatása van, élményt ad. Időtálló.

A bulvár-, illetve a minőségi sajtóban megjelent riportok közötti különbség a feldolgozás színvonala.

A riport készítése

A riporter

A riporter individuális produktumot készít. Szubjektivitása megengedett, és gyakran előfordul, hogy a tényeket interpretálja. Hírben, tényben, szenzációban gondolkodik. Saját médiumának elismertsége, példányszámának növelése, vagy nézettségi foka foglalkoztatja. Törekszik a saját hírnevének és karrierjének erősítésére. Nagy a társadalmi presztízse.

⁵ www.europarl.europa.eu/...//HU

6. ábra. A riporter⁶

A riporter felkészültsége, tudása, gyakorlata, személyisége alapján válik elfogadottá. Érzékeny a téma iránt, képes összefüggésekben gondolkodni, megérzi, hogy hol szükséges ráébreszteni a téma fontosságára a riport alanyát, az olvasót vagy hallgatót. Vállalja kimondott gondolatait, belső szabadsággal rendelkezik. Személyes véleményét felvállalja az általa képviselt média közönsége előtt.

A riportot újságíró készíti. Az újságírónak szükséges betartani a rá vonatkozó szabályokat. Az Újságírói etikai kódex kimondja:

„a.) Az újságíró hivatása – joga és kötelessége – a tájékoztatás. Köteles mérlegelni, hogy a feltárt tények nyilvánosságra hozatala veszélyezteti-e mások életét, sérti-e személyiségi jogait. A személyiségi jogok között tiszteletben kell tartani az egyének jogát a magánéletre.

Különösen súlyosan sérti az újságírói etikát, aki a közéletben szereplő személy hozzátartozóinak személyi jogait úgy kezeli, mintha azok teljes mértékben a közszereplő személy jogainak függvényei lennének.

b.) Az újságírónak etikai kötelezettsége mérlegelni, hogy a tudomására jutott magántitok, államtitok vagy szolgálati titok nyilvánosságra hozatalára van-e alapos ok, sért-e állami, társadalmi, üzleti, egyéni érdeket. Az újságírónak etikai kötelezettsége összevetni a bármiféle titok nyilvánosságra hozatalával veszélyeztetett vagy szolgálni kívánt érdek viszonyát a nyilvánosság és a tájékoztatás kötelezettségéhez...”

Felkészülés a riportra

A felkészülési idő sok esetben kevés, néha kritikusan. Azonnali eseményről (pl. egy katasztrófa, baleset, neves közéleti személyiséggel történt váratlan jelentős esemény, stb.)

⁶ bfl.archivportal.hu/id-678-buzinkay_geza_bunu...

riportot többnyire benyomások, és az érzékelhető szituáció alapján lehet készíteni, ilyenkor a legnagyobb a felelőssége a riporternek. Nincs ideje felkészülni, holott a történések okairól is véleményt vár az olvasó. Könnyebb helyzetben van a riporter, ha tényfeltáró, szociografikus riportra kell készülnie. Ilyenkor a témával kapcsolatban lehetősége van adatgyűjtésre, információk felkutatására, oknyomozásra, és ezek elemzésére, munkatársak, és külső munkatársak véleményének kikérésére. A megszerzett és összeállított információk alapján el kell dönteni a riport fajtáját. Érdeemes, sok esetben szükséges előre összeállított kérdésköröket, azon belül alkérdéseket írni.

A riport témájának átgondolása

- Miről vagy kiről szól, mit szeretne közölni, bemutatni?
- Mi a téma felvezetése, megközelítése?
- Milyen célzattal készül a riport? Tárgyilagosan vagy befolyásoló célzattal?
- Miként szerepel a riportban a helyszín, az idő, az esemény, a szereplő vagy szereplők?
- Van-e olyan elem a felkészülési anyagában, mely kevésbé lehet lényeges, azt hová tudja beilleszteni?
- Mivel tudja felkelteni az olvasók figyelmét?
- A témához megkeresett személy/ek vállalkoznak-e a riportban való megjelenésre?
- Szükségesnek érzi-e a személyes véleményét kifejteni, az mennyire illeszkedik a téma megértéséhez és tovább gondolásához?

A riport készítése

Legelső dolog minden riport elején a köszöntés, bemutatkozás, helyszín és időpont, valamint a téma és riportalany bemutatása, tájékoztatás, hogy milyen médiát képvisel a riporter.

A riport törzsanyagát képezi a riportkészítés okának, céljának közlése, és a témához tartozó kérdések felvetése. Figyelni kell a jellegzetes fordulatokra, figyelni a témától távol eső események felidézésének kerülésére. A riportalany viselkedését lehet befolyásolni, ha az különbözik az előzetesen alkotott elképzeléstől. Ne bonyolódjunk fejtegetésekbe, válaszolható, magyarázható kérdéseket tegyünk fel. Célrányosak legyenek a kérdések, ne kalandozzunk el, ne bonyolódjunk megválaszolhatatlan kérdésekbe, át olyan témákon, melyek válaszolhatatlanok. Figyelembe kell venni az alany témában való jártasságát, melyet előzetesen fel lehet térképezni.

A riport egy párbeszéd. A riporter utaló kérdéseket tesz fel, és kifejtő magyarázatokat vár.

A riport befejezése előtt összegezni kell az elhangzottakat, kommentálni, véleményt is lehet alkotni – bár ezt a riportok esetén helyesebb az olvasóra bízni-, végül köszönetet kell mondani.

Felmerülő problémák riport készítése során

Azonnali esemény esetén ritkán van lehetősége a riporternek, hogy egyeztetést folytasson a riportalannyal. Ilyenkor a riporter szemfülessége, sajátos manapság gyakran erőszakossága teszi lehetővé a riport elkészítését.

7. ábra. Robbanás, tűz⁷

Minden más esetben a riportalannyal előzetesen meg tudja beszélni a riport témáját, időpontot, helyszínt egyeztet. Előfordul sok esetben, hogy változások történnek mindkét oldalról, ez esetben újbóli egyeztetésekre kerül sor.

Újságíró riporternek a riport idején használhatnak hangrögzítő eszközöket abban az esetben, ha erre a riport készítése előtt engedélyt kérnek a riport alanyától. Amennyiben ehhez nem járul hozzá a riportalany, jegyzeteket készít a riporter. Előfordulhat, hogy a riport megjelenésére csak akkor kerülhet sor, ha a teljes közlésre szánt anyaggal egyetért a riportalany. Ezt tartalmazza a sajtóról szóló 1986. évi II. törvény 3. § (1) bekezdése "A sajtószabadság gyakorlása..." is. A riporter nem hivatkozhat arra, hogy manapság nincs sajtó cenzúra, mert ez nem arra, hanem a személyes adatvédelemre vonatkozik. Ide tartozik még, hogy a sajtószabadság a szabadságjogok között is megkülönböztetett védelmet élvez, a demokratikus társadalmi berendezkedés egyik alapértéke, de nem korlátozásoktól mentes. Az Alkotmány 59. § (1) bekezdése szerint "A Magyar Köztársaságban mindenkit megillet a jó hírnévhez, a magánlakás sérthetetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog."

A riport készítése során a riportalany elsődlegességére és tiszteletére kell törekedni. A nyilatkozatot adó személynek kell középpontban állni, és előfordulhat, hogy módosítja a témát. Ilyen esetben a riporternek vigyázni kell arra, hogy alanya ne térjen el túlzottan a témától, hacsak nem olyan információkat tud meg tőle, mely hozzárendelhető az eredeti témához, és megítélése szerint az információ érdekes lehet az olvasó számára. Iazonban ilyen körülmények esetén is érdemes visszakanyarodni az eredeti témához.

Az elkészült riport

⁷ www.fn.hu/cikk/00180000/186360/

Illeszkedik a megbízás tárgyához, az előzetesen készített, valamely logika mentén felépített forgatókönyvhöz. Nem tartalmaz közhelyeket, nem sérti a személyiségi jogokat, nem elfogult, nem torzított a megjelenésre kész riport. Érezhető vagy érzékelhető benne a riportot készítő személyes hangvétele, akár hangulatteremtése is. Az újságíró elfogadottságát is növelheti a riport, amikor személyén keresztül érezhető meg egy valóság, vagy egy jelenség. Elkészült, nyomdakész riportok versenyben állnak a gyorsuló hírszolgáltatásokkal, ezért is rendkívül fontos a riportok időállósága témájának hitelessége által. A jó riportoknak több év olvasása után is van értéke, hiszen nem csupán hírt közöl, hanem hatást vált ki, képes döntéseket megváltoztatni, érzelmeket sugall és ösztönöz, elgondolkodtat. A jó, az értékes riport a szerzőnek köszönhető. Annak a szerzőnek, aki nem közhelyszerű, akinek egyszerűen, tisztán érthetőek a gondolatai arról a témáról, amit közérdeklődésre számot tartónak vél, akinek emberközpontú, tanulságos, gondolkodtató a munkája.

Különböző médiák szerkesztőségi szabályzatától függ, hogy a nyomtatásra, közlésre szánt riportot szükséges-e felülvizsgálni, ellenőrizni. Kezdő riporterek esetében ez értelemszerű, de ritkábban fordul elő bármilyen kontroll azon riporterek esetében, akik korábban bizonyítottak, akik meghatározóak lettek egy-egy sajtó népszerűsítésében. A riporterek felelősséget vállalnak munkájukért. Bármilyen tárgyi vagy egyéb tévedésük esetén nevükkel vállalják fel tévedésüket. Mire törekszenek? Ne forduljon elő hiba munkájuk során. Olyan munkát vállaltak, melyben felelősségük van, hírnevük foroghat kockán. A riporterek többsége bizonyítani szeretné képességét és alkalmasságát a vállalt feladatra.

Az újságíró elismerése

Az újságíró legnagyobb elismerése, ha népszerűvé válik, sokan olvassák riportjait, visszaigazolásokat kap. Szakmai elismerésként az egyik értékes díj a Pulitzer József (Makó, 1847. – Charleston, 1911.), világszerte ismertebb nevén Joseph Pulitzer magyar születésű, amerikai újságíróról elnevezett Pulitzer-díj. A díjat Fábry Pál New Orleansban élő magyar üzletember alapította 1988-ban, és kizárólag magyar újságíróknak adnak.

8. ábra. Schaffer Ersébet Pulitzer-díjas újságíró⁸

Összegzés:

Kedves Hallgató!

Bizonyára elmélyítette tudását az előzőekben olvasott elméleti iránymutatások, valamint egyéb szakirodalmak segítségével. Ez alkalmassá teszi Önt az esetfelvetésben megfogalmazott feladat megoldására.

Ugye nem is olyan egyszerű, és nem is olyan nehéz? Azért nem lesz nehéz teljesítenie a feladatot, mert ismert, gyakorlott témából kell felkészülnie. Kapcsolatokkal rendelkezik. Lehetősége van dokumentumok gyűjtésére, személyes kapcsolatok által növelheti felkészültségét a riportok előkészítéséhez. Megismerte a riport készítésének alapjait. Bizonyára Ön is volt riortalany több esetben, így visszaemlékezhet olyan riporter kérdésekre, ahol megtorpant, más irányba próbált indulni, de volt vezérfonala. A riporter segítette ebben. Most Önnek kell produkálnia! Személyes, munkatársi a kapcsolata a riortalanyokkal! Legyenek riportjai időtállóak, kulturális értékkel bíróak, kérdésfeltevései olyanok, melyből tanulhatnak a hasonló pályán dolgozók, az olvasók többségében pedig szólaljon meg olyan belső érzés, ami valamikor, valamely esemény kapcsán megérintette őket! Talán ez az utolsó kérés nem lesz annyira egyszerű. Készüljön fel alaposan!

tanulásirányító

⁸ www.kronika.ro/index.php

Az elméleti részben minimális ismereteket tudott megszerezni. Ezeket az ismeretek viszont alkalmaznia kell. Ajánlott elmélyedni az irodalomban, de a tapasztalatot a gyakorlatban tudja megszerezni! Soha ne feledkezzen meg az újságírói etikáról, amit nem fejtettünk ki, nézzen utána!

Tegyen próbakísérleteket, győződjön meg alkalmasságáról, ne ugorjon azonnal a mélyvízbe! Több felszólítás után se keseredjen el. Bizonyára sok motivációs tényező miatt gondolt arra, hogy kipróbálja magát riporterként. Vissza is kérdezhetnénk, mely tényezők voltak ezek? Sajnos nem tehetjük meg, pedig milyen érdekes lenne egy riportot készíteni Önnel e szándékáról.

Kezdjünk el haladni az igazi megvalósításig próbatételeken át!

1. Képzeld el, hogy életed első munkahelyén, egy újság szerkesztőségében gyakornoki feladatot kaptál! A munkaköri leírásban nincsenek konkrét meghatározások. Arról szól, hogy ismerkedni kell a szerkesztőség tevékenységével, a munkatársakkal, dokumentumok gyűjtésében részt kell vállalni, és kapcsolatok kialakítását kezdeményezni külsős munkatársakkal.

Mit tud naponta megoldani?

Megérzi a szerkesztőség levegőjét, hangulatát, megfigyeli a munkatársak napi teendőit. Beszélgetnek, beleképzeled magad egy-egy komoly téma megoldási útjaiba, próbál utánajárni a teljesítések lépéseinek. Dokumentumokat gyűjt kollegái felkéréseihez, illetve az általuk tervezett riportokhoz. A kutatás során kapcsolatba lépsz a riportok, egyéb újságcikkek készítőivel telefonon, e-mailben. Elolvassa a készterméket – a riportot, és leül a riportot készítő kollégával, rákérdezel a készítésének körülményeire. Véleményt alkot. Habitusának megfelelően. Pozitív, negatív észrevételekkel. Tanulási vágygal.

2. Egy riporter számára nagyon fontos, hogy tagja legyen egy csoportnak. Munkatársi vagy hasonló munkakörben dolgozóként. Tapasztalatszerzés, erősítő háttér miatt. Kezdeményezzen, keresse a kötődő szálakat!

Milyen úton tud külsős munkatársakhoz kapcsolódni?

Közismert riporterek írásait olvassa, beszélgetést kezdeményez az Ön számára érdekes, tanulságos írások kapcsán. Szakmai segítséget kér egy eseményre vagy közéleti személyre vonatkozóan, és az élet egyéb érdekesnek tűnő történéseivel kapcsolatban, melyről közérdeklődésre számot tartó riportot készíthetne, kezdő gyakornoki voltát nem tagadva.

3. Azon gondolkodik, hogy ír egy novellát. Tanulmányaiból kiderül, hogy a riportnak vannak azonosságai a novellával. Elbizonytalanodik. Belekezd mindkét műfajba egy olyan témában, mely megállja helyét itt is, ott is. A téma: egy középosztálybeli család elszegényedése. Hosszas utána olvasás, napi hírek elemzése, saját környezetében lévő esetek megismerése után sem tud dönteni, melyik műfajban volna érdemesebb alkotni, tényeket bemutatni, a közvéleményt felrázni, vagy csupán bemutatni egy elrettentő példát. Nehezen dönt, nem látja át a téma érdekességének, időtállóságának jelentőségét. Dilemmázik. Novellában bármikor megjelenhet ez a téma, riportként nem talál olyan különös eseményt, ami nem egy elcsépelet hírérték, gazdasági nehézségek következménye. Aztán egy szomszédja keresi meg. Viszonyuk mindennapos, de nem mély. Ön a szülőkkel él egy háztartásban, önálló családi házban. A bekopogó szomszédoknak két kiskorú gyerekük van, a férj egy éve munkanélküli, elismert vízvezeték szerelőként dolgozott. A feleség közalkalmazott. 3 éve vettek fel egy svájci frank alapú banki kölcsönt házuk felújítására. Az egyik gyerek olyan betegségben szenved, mely nagyon ritka, rendszeresen kezelésekre kell vinni 130 km-nyire, és egy kezelés 20.000 Ft, a havi gyógyszerek ára pedig közel 30.000 Ft. Negyedik hónapja nem tudják a rezsit fizetni, a családjuk képtelen segíteni, nincs miből. Egy hét múlva kikapcsolják a gázt és a villanyt, ha addig nem fizetik be a tartozást. Már nem kölcsönképesek, és ez a tartozás közel 300.000 Ft. Hosszú lejáratú baráti kölcsönkérés miatt kereste meg a szomszéd végső elkeseredésében. Önnek, szüleinek sincs miből segíteni, és tanácstalan. Másnapra az jut eszébe, hogy ha másként nem tud megoldást találni, akkor, ha kikötik a szomszédban az áramot, az Ön órájára rákötnek, és annyit fog dolgozni, hogy a két fogyasztást fedezni tudja. A gáz kikapcsolását csak azzal tudja enyhíteni, hogy van egy villanyrezsójuk, amin lehet főzni, téliire meg, ha összehúzódnak egy szobába, akkor hőszugárzót tudnak használni. Aztán elkezd gondolkodni. Egy ilyen lehetetlen helyzetben ha Ön segít azzal, hogy illegálisan áramot juttat, kifizetve a használt kW mennyiséget, milyen törvénytelenységbe sodródhat. Aztán eldönti: riportot készít. Arról, hogy bűnös-e egy szomszéd, ha kisérti ellehetetlenült helyzetbe került szomszédját azzal, hogy áramot biztosít megélhetésükhöz mindaddig, amíg nincs más megoldás.

Kérdések tömkelege merül fel elhatározása után. A szomszéd vállalja-e a nyilvánosságot? Fontos-e vajon, hogy anonim legyen? Ezernyi hasonló eset van, lesz-e erre érdeklődés? Nem indít-e el ezzel egy folyamatot? Milyen törvényi háttérrel kell szembesülni? A legdöntőbb elhatározásában a segítő szándék, de nagyon kezdő még, alapos utánajárást igényel a riportra való felkészülés, a megírás.

Kíváncsi lennék, hogyan döntött?

4. Adjunk címet az alábbi képnek több szempont alapján:

- Informatív (ki, hol, mikor, mivel, miért, hogyan?)
- Poénos (kifigurázó, szójáték)
- Asszociatív (valamit sugall, elgondolkoztató, valamire utal).

Keressünk hasonló eseteket!

9. ábra.⁹

5. Keressünk illusztrációkat egy elkészült riporthoz, mely arról szól, hogy egy általános iskolában az ebédlőben láthatóan nem szeretik a gyerekek az ebédet. Kereshető képanyag archívumban, katalógus is rendelkezésre áll, esetleg az internetről.

6. Válasszuk ki, mely állítás igaz, és melyik nem! Írjunk hasonló példákat!

- Az újságírónak munkaköri kötelezettsége, hogy a valóságot tárja fel riportjában!
- Magyarországon a legnagyobb hír tartalomportállal az origo és az index rendelkezik.
- A riport csak pillanatnyilag informál, nincs történeti jelentősége.

7. Keressünk sajtótájékoztatót egy EU-s pályázati beruházás átadási ünnepségéről! Hol, kitől lehet bővebb információt szerezni, mielőtt a tájékoztatón részt vesz az újságíró?

8. Foglalja jegyzetbe gondolatait az Anyák napjáról, majd készítsen riportot egy óvoda anyák napi ünnepségéről!

9. Szüretelés után egy boros gazda a bor forrása idején lement a pincéjébe, ahol a lépcsőn leérve életét veszítette. A gazda egy város iskola igazgatója volt. Haláláról kiadott az MTI (Magyar Távirati Iroda) egy rövid közleményt, melyből csak a tény derült ki. A város sajtóreferense megkereste az Ön főszerkesztőjét, kérve egy riport megírására az eseményről. Milyen sorrendiségben készül fel a riport megírására?

⁹ www.kronika.ro/index.php?

10. Meghívás alapján felkérte főnöke, hogy készítsen riportot egy jelentős turisztikai eseményről, melynek megnyitó ünnepségén derült ki, hogy az országosan is köztiszteletben álló személy, akit felkértek a megnyitóbeszédre, útközben karambolozott. Szükségesnek tartja-e, hogy kommentálja az eseményt?

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

Az elméleti részben minimális ismereteket tudott megszerezni. Ezeket az ismeretek viszont alkalmaznia kell. Ajánlott elmélyedni az irodalomban, de a tapasztalatot a gyakorlatban tudja megszerezni! Soha ne feledkezzen meg az újságírói etikáról, amit nem fejtettünk ki, nézzen utána!

Tegyen próbakísérleteket, győződjön meg alkalmasságáról, ne ugorjon azonnal a mélyvízbe! Több felszólítás után se keseredjen el. Bizonyára sok motivációs tényező miatt gondolt arra, hogy kipróbálja magát riporterként. Vissza is kérdezhetnénk, mely tényezők voltak ezek? Sajnos nem tehetjük meg, pedig milyen érdekes lenne egy riportot készíteni Önnel e szándékáról.

Kezdjünk el haladni az igazi megvalósításig próbatételeken át!

1. Képzeld el, hogy élete első munkahelyén, egy újság szerkesztőségében gyakornoki feladatot kapott! A munkaköri leírásban nincsenek konkrét meghatározások. Arról szól, hogy ismerkedni kell a szerkesztőség tevékenységével, a munkatársakkal, dokumentumok gyűjtésében részt kell vállalni, és kapcsolatokat kialakítását kezdeményezni külsős munkatársakkal.

Mit tud naponta megoldani?

Megérzi a szerkesztőség levegőjét, hangulatát, megfigyeli a munkatársak napi teendőit. Beszélgetnek, beleképzeli magát egy-egy komoly téma megoldási útjaiba, próbál utánajárni a teljesítések lépéseinek. Dokumentumokat gyűjt kollégái felkéréseihez, illetve az általuk tervezett riportokhoz. A kutatás során kapcsolatba lép a riportok, egyéb újságcikkek készítőivel telefonon, e-mailben. Elolvassa a készterméket – a riportot, és leül a riportot készítő kollégával, rákérdez a készítésének körülményeire. Véleményt alkot. Habitusának megfelelően. Pozitív, negatív észrevételekkel. Tanulási vágygal.

2. Egy riporter számára nagyon fontos, hogy tagja legyen egy csoportnak. Munkatársi vagy hasonló munkakörben dolgozókénak. Tapasztalatszerzés, erősítő háttér miatt. Kezdeményezzen, keresse a kötődő szálakat!

Milyen úton tud külső munkatársakhoz kapcsolódni?

Közismert riporterek írásait olvassa, beszélgetést kezdeményez az Ön számára érdekes, tanulságos írások kapcsán. Szakmai segítséget kér egy eseményre vagy közéleti személyre vonatkozóan, és az élet egyéb érdekesnek tűnő történéseivel kapcsolatban, melyről közérdeklődésre számot tartó riportot készíthetne, kezdő gyakornoki voltát nem tagadva.

3. Azon gondolkodik, hogy ír egy novellát. Tanulmányaiból kiderül, hogy a riportnak vannak azonosságai a novellával. Elbizonytalanodik. Belekezd mindkét műfajba egy olyan témában, mely megállja helyét itt is, ott is. A téma: egy középosztálybeli család elszegényedése. Hosszas utána olvasás, napi hírek elemzése, saját környezetében lévő esetek megismerése után sem tud dönteni, melyik műfajban volna érdemesebb alkotni, tényeket bemutatni, a közvéleményt felrázni, vagy csupán bemutatni egy elrettentő példát. Nehezen dönt, nem látja át a téma érdekességének, időtállóságának jelentőségét. Dilemmázik. Novellában bármikor megjelenhet ez a téma, riportként nem talál olyan különös eseményt, ami nem egy elcsépelet hírérték, gazdasági nehézségek következménye. Aztán egy szomszédja keresi meg. Viszonyuk mindennapos, de nem mély. Ön a szülőkkel él egy háztartásban, önálló családi házban. A bekopogó szomszédéknak két kiskorú gyerekük van, a férj egy éve munkanélküli, elismert vízvezeték szerelőként dolgozott. A feleség közalkalmazott. 3 éve vettek fel egy svájci frank alapú banki kölcsönt házuk felújítására. Az egyik gyerek olyan betegségben szenved, mely nagyon ritka, rendszeresen kezelésekre kell vinni 130 km-nyire, és egy kezelés 20.000 Ft, a havi gyógyszerek ára pedig közel 30.000 Ft. Negyedik hónapja nem tudják a rezsit fizetni, a családjuk képtelen segíteni, nincs miből. Egy hét múlva kikapcsolják a gázt és a villanyt, ha addig nem fizetik be a tartozást. Már nem kölcsönképesek, és ez a tartozás közel 300.000 Ft. Hosszú lejáratú baráti kölcsönkérés miatt kereste meg a szomszéd végső elkeseredésében. Önnek, szüleinek sincs miből segíteni, és tanácstalan. Másnapra az jut eszébe, hogy ha másként nem tud megoldást találni, akkor, ha kikötik a szomszédban az áramot, az Ön órájára rákötnék, és annyit fog dolgozni, hogy a két fogyasztást fedezni tudja. A gáz kikapcsolását csak azzal tudja enyhíteni, hogy van egy villanyrezsójuk, amin lehet főzni, télire meg, ha összehúzódnak egy szobába, akkor hőszugárzót tudnak használni. Aztán elkezd gondolkodni. Egy ilyen lehetetlen helyzetben ha Ön segít azzal, hogy illegálisan áramot juttat, kifizetve a használt kW mennyiséget, milyen törvénytelenységbe sodródhat. Aztán eldönti: riportot készít. Arról, hogy bűnös-e egy szomszéd, ha kiségitte ellehetetlenült helyzetbe került szomszédját azzal, hogy áramot biztosít megélhetésükhöz mindaddig, amíg nincs más megoldás.

Kérdések tömkelege merül fel elhatározása után. A szomszéd vállalja-e a nyilvánosságot? Fontos-e vajon, hogy anonim legyen? Ezernyi hasonló eset van, lesz-e erre érdeklődés? Nem indít-e el ezzel egy folyamatot? Milyen törvényi háttérrel kell szembesülni? A legdöntőbb elhatározásában a segítő szándék, de nagyon kezdő még, alapos utánajárást igényel a riportra való felkészülés, a megírás.

Kíváncsi lennék, hogyan döntött?

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Egy hátrányos helyzetű kistérség és a vele szomszédos kistérség művelődési, kulturális életét általánosan ismeri. E munkaterületen kialakult, jó kapcsolatokat ápol. A meghatározó személyiségeket ismeri, többségükkel munkakapcsolata volt előző munkahelye kapcsán. Keressen olyan személyiségeket riportalanyként való megszólaltatásra, akiknek nevéhez a térség közművelődési életének fontos korszaka fűződik, vagy olyan esemény, amit az illető személy kezdeményezett, majd közmegelegedésre meg is valósított. Három 10 perces riport készítésére van lehetősége. Gondolja át alaposan a feladatot! Először több személy, egyéniség is szóba jöhet. Feladata, hogy egyelőre ne válassza ki a 3 személyt, legyen mérlegelési alapja, könnyebb többől választani! Írja le a kijelölt helyre, hogy X. Y személyt miért tartaná alkalmasnak a riportra. Legalább 6 név szerepeljen!

2. feladat

Keressen dokumentumokat a fenti feladatból a kiválasztott személyek munkásságáról! Elemezze azokat! Kérjen véleményt közművelődési szakterületen dolgozó munkatársaktól elképzeléséről. Készítsen fontossági sorrendet úgy, hogy maradjon olyan személy, akivel akkor készíthet riportot, ha az Ön által körültekintően kiválasztott személy elzárkózik a nyilatkozattól. Írja le a kijelölt helyre, hogy milyen módszerrel választotta ki a személyeket, és mi befolyásolta a sorrend meghatározását.

3. feladat

Adjon 5 különböző címet az alábbi kép történésihez, és azt írja le a kijelölt területre!

10. ábra.

4. feladat

Riportot kell készítenie egy hajléktalanná vált cégvezetőről. Hogyan készül fel a riport elkészítésére? Írja le a kijelölt helyre!

5. feladat

Sorolja fel jellemzőivel együtt a riport fajtáit, és írja le a kijelölt területre!

¹⁰ blog.volgyiattila.hu/wp-content/uploads/2010/...

6. feladat

Ön tisztában van a hiteles információ értékével, annak feldolgozásában és archiválásában hasznos segítője lehet az adatbázis kialakítási munkáiban a szerkesztőségben dolgozó informatikus kollégájának. A kijelölt helyen írja le, milyen dokumentumokat tart érdemesnek archiválni.

MUNKANYELVI

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Először szubjektív alapon kezd kutatni. Ez befolyásoltságot jelent. Körültekintően kell kutatni, véleményeket kikérni és meghallgatni.

2. feladat

Hosszas dokumentum-kutatás és elemzés után több nevet választ. Sorrendiséget alkalmaz a személyek kiemelkedő munkáinak, jelentős tevékenységeinek eredménye alapján, melyek az érintett településeken túli hatókört, módszert, eseményt jelentettek. Kikéri a szakterület neves személyiségeinek véleményét, ha nem talál a dokumentumok között erre hiteles utalást.

3. feladat

A feladat jellegéből adódóan általános megoldás nem adható.

4. feladat

- Miről vagy kiről szól, mit szeretne közölni, bemutatni?
- Mi a téma felvezetése, megközelítése.
- Milyen célzattal készül a riport? Tárgyilagosan vagy befolyásoló célzattal?
- Miként szerepel a riportban a helyszín, az idő, az esemény, a szereplő vagy szereplők?
- Van-e olyan elem a felkészülési anyagában, mely kevésbé lehet lényeges, azt hová tudja beilleszteni?
- Mivel tudja felkelteni az olvasók figyelmét?
- A témához megkeresett személy/ek vállalkoznak-e a riportban való megjelenésre?
- Szükségesnek érzi-e a személyes véleményét kifejteni, az mennyire illeszkedik a téma megértéséhez és tovább gondolásához?

5. feladat

Esemény riport: Szólhat rendkívüli eseményekről, ilyenkor a helyszíni tudósítások keltik fel a legnagyobb érdeklődést, mely gyorsriportnak is minősíthető, hiszen az azonnali híradáshoz nincs elegendő háttéranyag. A klasszikusan megfogalmazott hírek helyett egy érzékletes leírás jelenik meg a riportok által. Gyakran érezhető eseményriportok esetén átmenetet a tudósítás felé. A riporter felelőssége a műfaj tisztaságának betartása.

Tényfeltáró riport: A riport e fajtája megpróbálja feltárni különleges események hátterét. Szólhat tényfeltárásról, oknyomozásról, politikai-, társadalmi-, pénzügyi korrupcióról, azok okairól. Összetett jelenségeket mutat be sokoldalúan. Hatásuk néha megrázóan érinti a befogadót.

Szociografikus riport: Szólhat élethelyzetekről, döntésekről, közérdeklődésre számot tartó tettekről, ezerféle emberi sorsról, életutak megismeréséről. Felhasználhat irodalmi eszközöket. Emberi gondokat tár fel.

6. feladat

Napjainkban gyors és hasznos dokumentumtárat hozhatunk létre. A leggyorsabban visszakereshető eszköz a számítógép, ill. az itt készíthető adatbázis. Az írott sajtó eleve dokumentumot jelent, de ahhoz nehezebben juthat hozzá a későbbiekben az érdeklődő vagy a kutató. Természetes, hogy a hozzáférésre szabályokat alkotnak. A riportert megjelent riportját saját weblapon jelenítheti meg a szerkesztőség. A belső dokumentum-tárban érdemes megőrizni a kutatási út, felkészülés elemeit.

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

Bernáth László (szerk.) Műfajismeret. Omni-Media, Budapest, 1999.

Romhányi Tamás: A riport. Online:<http://www.ujsgiroiskola.hu/upload/riport-romhanyi.rtf>

Mikszáth Kálmán: A Noszty fiú esete Tóth Marival

AJÁNLOTT IRODALOM

Faragó Vilmos: Mi újság? Magvető, Bp., 1979.

Szirmai Éva: A sajtóműfajok elmélete. JGYF Kiadó, 2005.

Film- és médiafogalmak kyszótára. Korona, 2002.

A(z) 1555-06 modul 019-es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
54 321 01 0010 54 01	Rádióműsor-vezető, konferanszié
54 321 01 0010 54 02	Televízióműsor-vezető, konferanszié
54 321 01 0010 54 03	Újságíró I.
54 321 01 0100 52 01	Fotóriporter
54 321 01 0100 52 02	Lapkiadói újságíró-szerkesztő munkatársa
54 321 01 0100 52 03	Rádióműsor-szerkesztő munkatársa
54 321 01 0100 52 04	Televízióműsor-szerkesztő munkatársa
54 321 01 0100 52 05	Újságíró II.

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

23 óra

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató